

ปาง หรือ พุทธจริยวัตร ของพระพุทธเจ้า

หมายเหตุ อ่านให้ช้า เน้นที่ภาพตามคำอ่าน ใช้เพลงบรรเลง ที่เป็นธรรมชาติ ประกอบภาพอย่างนุ่มนวล

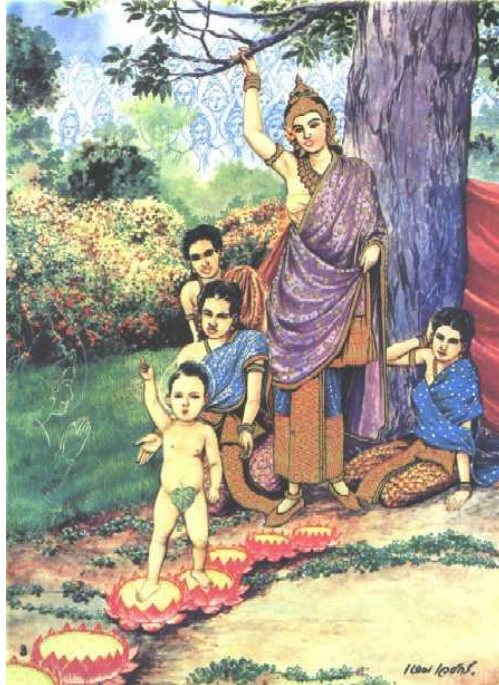
ไม่รีบร้อน เว้นช่องว่างแต่ละปางตามความเหมาะสม

ตอนที่ 1 ปางที่ 1-15

ประเทศไทยนับถือศาสนาพุทธ ดังนั้นทุกหนแห่งในประเทศไทย ทั้งในวัดและนอกวัด ย่อมมีพระพุทธรูปปางต่างๆ ให้เห็นเป็นจำนวนมาก และคนไทยส่วนใหญ่จะไม่ทราบความหมาย ชื่อปางของพระพุทธรูป และประวัติความเป็นมาของปาง หรือพุทธจริยวัตร ของพุทธองค์ เพื่อให้คนไทยได้ทราบ ลักษณะของแต่ละปางรวมทั้งประวัติความเป็นมาของปางต่างๆ โทรทัศน์วัฒนธรรมจึงได้รวบรวมไว้เพื่อประโยชน์แก่ผู้ชม โดยเรียบเรียงจากหนังสือปางพระพุทธรูป ของระพีพรรณ ใจภักดี

ปัจจุบัน มีผู้สร้างพระพุทธรูปปางต่างๆ ไม่น้อยกว่า 70 ปาง โทรทัศน์วัฒนธรรมจึงขอเสนอ ให้ท่านรู้จัก ปาง และประวัติความเป็นมาของปาง ดังนี้

ปางที่ 1 ปางประสูติ พบที่วัดพรหมวงษาราม กรุงเทพมหานคร พระนางสิริมหามายา พระพุทธมารดา ในพระอิริยาบถยืน พระหัตถ์ขวาทรงเหนี่ยวกิ่งสาละ พระบรมโพธิสัตว์อยู่ในพระอิริยาบถเดิน หันพระพักตร์ไปทางทิศเหนือ เสด็จย่างพระบาทไป 7 ก้าว มีดอกบัวผุดขึ้นมารองรับ 7 ดอก

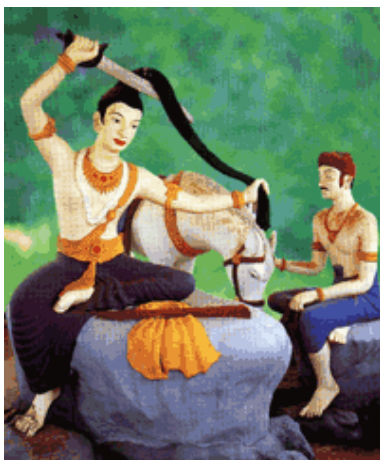

ปาง

ที่ 2 ปางมหาภิเนษกรรมณ์ (ปางเสด็จออกบรรพชา) พบที่วัดไผ่โรงวัว สุพรรณบุรี เจ้าชายสิทธัตถะทรงม้ากัณฐกะ นายฉันทะเกาะหลังม้าตามเสด็จ ข้ามมาทั้ง 4 มีท้าวจตุโลกบาลทั้ง 4 ประจําอยู่ นำพระองค์เหาะข้ามกำแพงนครออกไป ตัดสินพระทัยหนีจากการเกิดแก่เจ็บตาย แสวงหาสัจธรรม

ปางที่ 3 ปางตัดพระเมาลี จากวัดไผ่โรงวัว เจ้าชายสิทธัตถะประทับนั่ง พระหัตถ์ซ้ายรวบพระเมาลีไว้ พระหัตถ์ขวาทรงตัดพระเมาลี มีนายฉันทะ และม้ากัณฐกะอยู่ด้านหนึ่ง พระอินทร์อัญเชิญพระเมาลีไปบรรจุไว้ในพระจุพามณี สวรรค์ชั้นดาวดึงส์

๔. ปางอธิษฐานเพศบรรพชิต

พระพุทธรูปปางอธิษฐานเพศบรรพชิต พบที่วัดพระปฐมเจดีย์ ราชวรมหาวิหาร จังหวัดนครปฐม พระพุทธรูปอยู่ในพระอิริยาบถประทับ (นั่ง) ขัดสมาธิ พระหัตถ์ซ้ายหงายบนพระเพล (ตัก) พระหัตถ์ขวายกขึ้น ตั้งฝ่าพระหัตถ์เสมอพระอุระ (อก) เบนฝ่าพระหัตถ์ไปทางซ้าย อันเป็นกิริยาสำรวมจิตอธิษฐานเพศบรรพชิต

๕.ปางปัจเจกเวชณะ

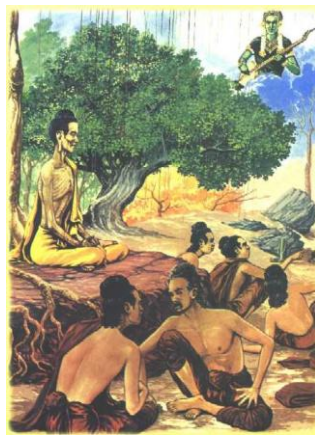
(ปางพิจารณาอาหารในบาตร)

พระพุทธรูปปางปัจเจกเวชณะ ที่วัดปฐมเจดีย์ ราชวรมหาวิหาร จังหวัดนครปฐม พระพุทธรูปอยู่ในพระอิริยาบถประทับ (นั่ง) ขัดสมาธิ พระหัตถ์ซ้ายประคองบาตร ที่วางอยู่บนพระเพลา (ตัก) พระหัตถ์ขวายกขึ้นป้องเสมออุระ (ออก) ทอดพระเนตรลงต่ำ (พิจารณาอาหาร ว่าอาศัยผู้อื่นเลี้ยงชีพไม่มีสิทธิ์เลือกอาหารให้ฉันให้ได้)

๖.ปางบำเพ็ญทุกรกิริยา

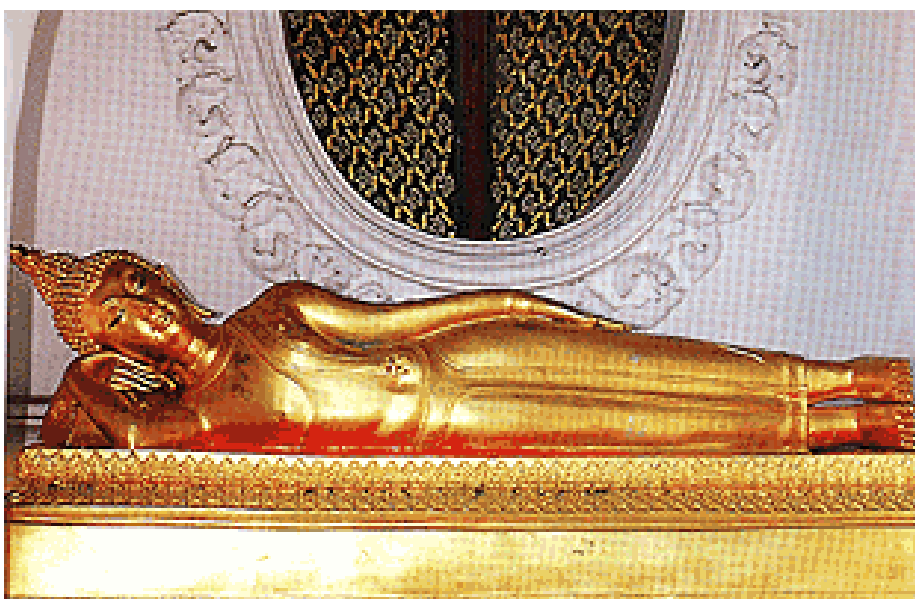
พระพุทธรูปปางบำเพ็ญทุกรกิริยา จาก วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนารามราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร พระพุทธรูปในพระอิริยาบถประทับ (นั่ง) ขัดสมาธิ พระหัตถ์ทั้งสองซ้อนกันบนพระเพลา (ตัก) พระหัตถ์ขวาทับพระหัตถ์ซ้าย เป็นกิริยานั่งสมาธิ มองเห็นพระวรกายชুবมจนพระอัฐิ (กระดูก) และพระนหารู (เส้นเอ็น) ปรากฏ พระอินทร์ทรงเนรมิต การแสดงพิณสามสาย คือตั้งไป หย่อนไป และสายกลาง ทำให้พระพุทธเจ้าเลิกบำเพ็ญทุกรกิริยาหันมาดำเนินทางสายกลาง จึงได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า

๗.ปางทรงพระสุบิน

สุบิน (ฝัน) มหามงคลห้าประการ ทรง ทำนายว่าจะได้ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

พระพุทธรูปปางทรงพระสุบิน จากวัดปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร จังหวัดนครปฐม พระพุทธรูปอยู่ในพระอิริยาบถบรรทมตะแคงขวา พระหัตถ์ซ้ายทอดไปตามพระวรกาย พระพาหา (ต้นแขน) ขวามแนบกับพื้น ยกหลังพระหัตถ์ขึ้นแนบพระหนุ (กลาง) งอนิ้วพระหัตถ์แนบกับพระปราง (แก้ม)

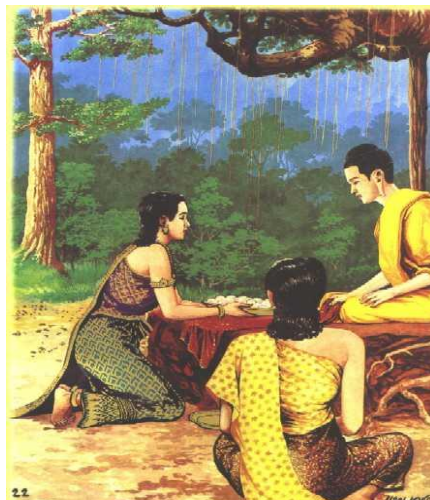
๘.ปางรับมรุปายาส

พระพุทธรูปปางรับมรุปายาส พบที่ วัดปฐมเจติย ราชวรมหาวิหาร จังหวัดนครปฐม พระพุทธรูปอยู่ในพระอิริยาบถ ประทับ (นั่ง) ขัดสมาธิ แเบพระหัตถ์ทั้งสองยื่นออกไปข้างหน้า เป็นกิริยารับถาดข้าวมรุปายาส บางแบบอยู่ในพระอิริยาบถ นั่งห้อยพระบาท นางสุชาดา ได้นำถาดทองคำบรรจุข้าวมรุปายาสมาถวาย เข้าใจว่าเป็นรุกขเทวาทรงแบพระหัตถ์ทั้งสอง ออกรับถาดข้าวมรุปายาส ข้าวมรุปายาส หมายถึงข้าวหุงเจือน้ำผึ้ง

๙.ปางเสวยมรุปายาส

พระพุทธรูปปางเสวยมรุปายาส จากวัดปฐมเจติย ราชวรมหาวิหาร จังหวัดนครปฐม พระพุทธรูปอยู่ในพระอิริยาบถ ประทับ (นั่ง) ขัดสมาธิ ประคองถาดมรุปายาส ทรงสรงพระวรกาย แล้วประทับริมฝั่งน้ำ หันพระพักตร์ไปทางทิศ ตะวันออก ทรงแบ่งข้าวมรุปายาส เป็น 49 ส่วน แล้วปั้นเป็น 49 ก้อน เสวยจนหมด ถือเป็นอาหารทิพย์ที่จะอัมฤกษ์ไปถึง 49 วัน ในการเสวยวิมุตติสุขภายหลังการตรัสรู้

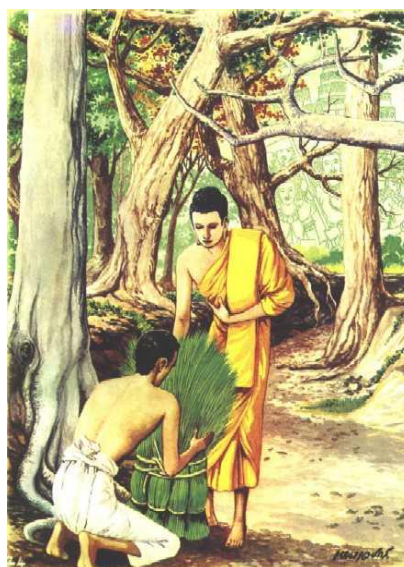
๑๐.ปางเสด็จบารมีลอยถาด

พระพุทธรูปปางเสด็จบารมีลอยถาด พบที่ วัดปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร จังหวัดนครปฐม พระพุทธรูปอยู่ในพระอิริยาบถประทับ (นั่ง) ถูกพระชานู (เข่า) ทั้งสองกับพื้น พระหัตถ์ซ้ายวางที่พระเพลา (ตัก) ข้างซ้าย เป็นอาการคำพระวรกายให้ตั้งมั่น ทอดพระเนตรลงต่ำ พระหัตถ์ขวาอยู่ในพระอิริยาบถยื่นถาดไปข้างหน้า ถาดจมไปถึงนาคพิภพ พญานาคจึงทราบว่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะบังเกิดขึ้นในโลกมนุษย์อีกพระองค์หนึ่งแล้ว

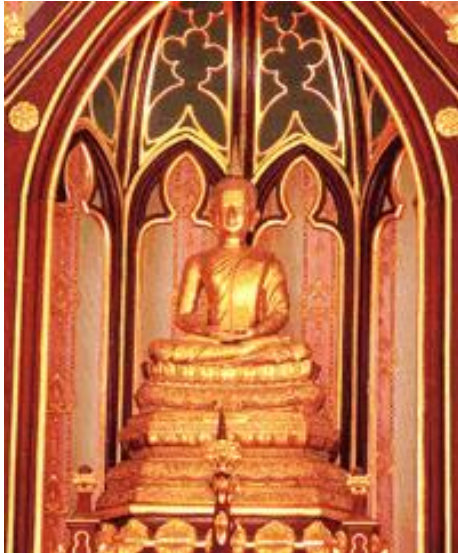
๑๑.ปางรับหญ้าคา

พระพุทธรูปปางรับหญ้าคา จากวัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร จังหวัดนครปฐม พระพุทธรูปอยู่ในพระอิริยาบถยืน พระหัตถ์ซ้ายห้อยลงข้างพระวรกาย พระหัตถ์ขวายื่นออกมาข้างหน้า เป็นกริยาทรงรับหญ้าคา บางแบบทำเป็นพระอิริยาบถทรงถือหญ้าคาก็มี บางแบบมีรูปพราหมณ์กำลังยื่นหญ้าคาถวายด้วย ผู้ถวายคือ โสตถิยพราหมณ์ถือหญ้าคา แปรคำ เดินสวนทางมา โสตถิยพราหมณ์เลื่อมใส จึงน้อมถวายหญ้าทั้ง 8 กำทรงนำมาปูลาดเพื่อประทับนั่ง ก่อนการตรัสรู้

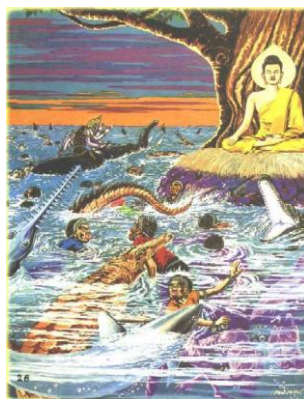
๑๒.ปางสมาธิเพชร

พระพุทธรูปปางสมาธิเพชร จากวัดนิเวศธรรมประวัติ ราชวรวิหาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พระพุทธรูปอยู่ในพระอิริยาบถประทับ (นั่ง) ขัดสมาธิ ไขว้พระขงฆ์ (แข้ง) หายฝ่าพระบาททั้งสองข้าง ฝ่าพระหัตถ์วางหงายซ้อนกันบนพระเพลา (ตัก) พระหัตถ์ขวาทับบนพระหัตถ์ซ้ายทรงอธิษฐานว่า เนื้อและเลือดในสรีระนี้ แม้จะเหือดแห้งไปหมดสิ้น จะเหลือแต่หนังเอ็นและกระดูกก็ตามที ถ้าเรายังไม่บรรลुสัมมาสัมโพธิญาณก็จะไม่ทำลายบัลลังก์นี้

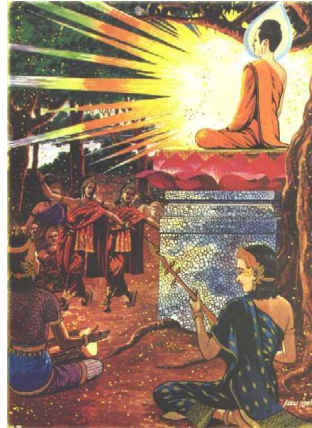
๑๓.ปางมารวิชัย

พระพุทธรูปปางมารวิชัย จากวัดพระเชตุพน วิมลมังคลาราม ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร พระพุทธรูปอยู่ในพระอิริยาบถประทับ (นั่ง) ขัดสมาธิ พระหัตถ์ซ้ายวางหงายบนพระเพลา (ตัก) พระหัตถ์ขวาวางบนพระชานุ (เข่า) นิ้วพระหัตถ์ชี้ลงพื้นธรณี บางแห่งทำรูปแม่พระธรณีนั่งบิบบนมวยผมประกอบ นิยมสร้างเป็นพระประธานในพระอุโบสถ ขณะที่พระโพธิสัตว์ประทับอยู่ ณ โพธิบัลลังก์ พญามาร วสวัตติมาร ยกกองทัพมาทำลายความเพียร แม่พระธรณีได้ปล่อยมวยผมบีบน้ำ ไหลพัดพาพวกมารไปหมดสิ้น ซึ่งหมายถึงปางชนะมาร

๑๔.ปางสมาธิหรือปางตรัสรู้

พระพุทธรูปปางสมาธิหรือปางตรัสรู้ จากวัดสุทัศนเทพวราราม ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร พระพุทธรูปอยู่ในพระอิริยาบถประทับ (นั่ง) ขัดสมาธิ พระหัตถ์ทั้งสองวางหงายซ้อนกันบนพระเพลา (ตัก) พระหัตถ์ขวาทับพระหัตถ์ซ้าย พระขงฆ์ (แข้ง) ขวาทับพระขงฆ์ซ้าย ทรงคัมภีร์ทั้งหมด จนได้บรรลุอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า ในเวลารุ่งเช้า ตรงกับวันเพ็ญเดือน หก ที่ตำบลพุทธคยาประเทศอินเดีย เป็นวันวิสาขบูชา

๑๕.ปางถวายเนตร

พระพุทธรูปปางถวายเนตร จาก วัดพระศรีมหาธาตุ วรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร พระพุทธรูปอยู่ในอิริยาบถยืน ลืมพระเนตรทั้งสองเพ่งไปข้างหน้า พระหัตถ์ทั้งสองห้อยลงมาประสานกันอยู่ข้างหน้าระหว่างพระเพลา (ตัก) พระหัตถ์ขวาซ้อนเหนือมืออยู่บนพระหัตถ์ซ้าย อยู่ในอาการสังวรทอดพระเนตรต้นพระศรีมหาโพธิ์ เป็นเวลา 7 วัน โดยไม่กระพริบตาเลย เพื่อบูชาต้นพระศรีมหาโพธิ์ เรียกงานกันว่าปางถวายเนตร

ปางซึ่งหมายถึง ท่าของพระพุทธรูปที่แสดงถึงอิริยาบถต่างๆ หมายความว่า ปางนั้นหรือครั้งนั้น พระพุทธเจ้าเสด็จประทับ ณ ที่นั้น ทรงกระทำพุทธกิจอย่างนั้น มีพระกริยาอาการอย่างนั้น รวมทั้งหมายถึงพระพุทธรูปจิตรของพระองค์ด้วย เป็นสิ่งที่ชาวพุทธสมควรได้รับการรับรู้ เพื่อเข้าใจ ในพระพุทธรูปประวัติอย่างแท้จริงและสมบูรณ์แบบ สมกับเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี และความลึกซึ้งในพระพุทธรูปศาสนา

.... เชิญท่านติดตามปางหรือพระพุทธรูปจิตร ตอนที่ 2 ต่อไป

ปาง หรือ พุทธจริยวัตร ของพระพุทธเจ้า

ตอนที่ 2 ปางที่ 16 – 30

ประเทศไทยนับถือศาสนาพุทธ ดังนั้นทุกหนแห่งในประเทศไทย ทั้งในวัดและนอกวัด ย่อมมีพระพุทธรูปปางต่างๆ ให้เห็นเป็นจำนวนมาก และคนไทยส่วนใหญ่จะไม่ทราบความหมาย ชื่อปางของพระพุทธรูป และประวัติความเป็นมาของปาง หรือพุทธจริยวัตร ของพระองค์ เพื่อให้คนไทยได้ทราบ ลักษณะของแต่ละปางรวมทั้งประวัติความเป็นมาของปางต่างๆ ไตรทศนัวัตนธรรมจึงได้รวบรวมไว้ เพื่อประโยชน์แก่ผู้ชม โดยเรียบเรียงจากหนังสือปางพระพุทธรูป ของระพีพรรณ ใจภักดี

ปัจจุบัน มีผู้สร้างพระพุทธรูปปางต่างๆ ไม่น้อยกว่า 70 ปาง ไตรทศนัวัตนธรรมจึงขอเสนอ ให้ท่านรู้จัก ปาง และประวัติความเป็นมาของปาง ต่างๆ ต่อจากตอนที่ 1 ดังนี้

๑๖.ปางจกรมแก้ว

พระพุทธรูปปางจกรมแก้ว จากวัดพระปฐมเจดีย์ ราชวรมหาวิหาร จังหวัดนครปฐม พระพุทธรูปอยู่ในพระอิริยาบถยืน พระบาทขวาก้าวเหยียบพื้น ยกขึ้นพระบาทซ้ายขึ้น ปลายพระบาทจรดพื้น พระหัตถ์ทั้งสองประสานกันอยู่ที่หน้าพระเพล (ตัก) ทอดพระเนตรลงต่ำ สถานที่จกรม เสด็จจกรมเป็นเวลา 7 วัน สถานที่จกรมได้รับนามว่า รัตนจกรมเจดีย์

๑๗.ปางเรือนแก้ว

พระพุทธรูปปางเรือนแก้ว จากวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ วรมหาวิหาร จังหวัดพิษณุโลก พระพุทธรูปอยู่ในพระอิริยาบถประทับ (นั่ง) ขัดสมาธิในเรือนแก้ว พระหัตถ์ซ้ายวางหงายบนพระเพลา (ตัก) พระหัตถ์ขวาวางคว่ำที่พระชานุ (เข่า) บางแบบพระหัตถ์ทั้งสองวางซ้อนกันบนพระเพลา บางแบบอยู่ในพระอิริยาบถขัดสมาธิเพชรในเรือนแก้ว ที่เทวคานนมิตถาวย ทรงพิจารณาธรรมะในเรือนแก้วแล้ว จึงมีรังสีออกจากพระวรกาย เรียกว่าฉัพพรรณรังสี

๑๘.ปางห้ามมาร

พระพุทธรูปปางห้ามมาร จากวัดพระปฐมเจดีย์ ราชวรมหาวิหาร จังหวัดนครปฐม พระพุทธรูปอยู่ในอิริยาบถประทับ (นั่ง) ขัดสมาธิราบ พระหัตถ์ซ้ายวางหงาย อยู่บนพระเพลา (ตัก) พระหัตถ์ขวายกขึ้นป้องเสมอพระอุระ (อก) แสดงอาการห้าม นางมารได้มาช่วยวณ ทรงขับไล่ธิดาพญามารไปเสีย ทรงตัดกิเลสได้หมดสิ้น

๑๕.ปางนาคปรก

พระพุทธรูปปางนาคปรก จาก วัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร จังหวัดนครปฐม พระพุทธรูปอยู่ในพระอิริยาบถ ประทับ (นั่ง) ขัดสมาธิ พระหัตถ์ทั้งสองวางหงายซ้อนกันบนพระเพลา (ตัก) พระหัตถ์ขวาซ้อนทับพระหัตถ์ซ้าย เหมือน ปางสมาธิ แต่มีพญานาค ขดร่างเป็นวงกลมเป็นพุทธบัลลังก์ และแผ่พังพานปกคลุมอยู่เหนือพระเศียรพญานาคจำแลงกายมา ถวายนมัสการต่อพระพุทธองค์

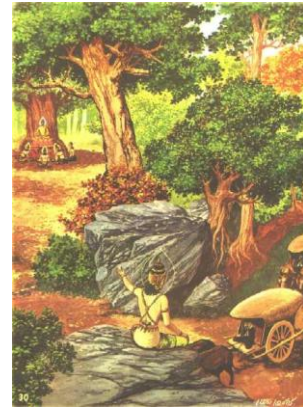
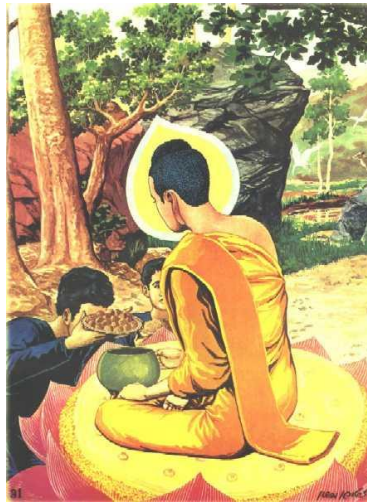
๒๐.ปางฉนผลสมอ

พระพุทธรูปปางฉนผลสมอ จากวัดสุทัศนเทพวราราม ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร พระพุทธรูปอยู่ในพระอิริยาบถ ประทับ (นั่ง) ขัดสมาธิ หงายพระหัตถ์ซ้ายวางหงายบนพระเพลา (ตัก) พระหัตถ์ขวาทือผลสมอ หงายพระหัตถ์ว่างที่พระ ชานุ (เข่า) พระอินทร์นำผลสมอทิพย์มาถวายเพราะไม่ได้เสวยภัตตาหารใดมาถึง 7 สัปดาห์ รวม 49 วัน

๒๑.ปางประสานบาตร

พระพุทธรูปปางประสานบาตร จากวัดปฐมเจติย ราชวรมหาวิหาร จังหวัดนครปฐม พระพุทธรูปอยู่ในพระอิริยาบถ ประทับ (นั่ง) ขัดสมาธิ มีบาตรวางอยู่บนพระเพลา (ตัก) พระหัตถ์ซ้ายประกองบาตร คว่ำพระหัตถ์ขวายกขึ้นปิดปากบาตร สองพี่น้องชื้อ ตปุสสะและภัลลิกะ นำภัตตาหารมาถวาย ถวายข้าวสัตตุก้อน สัตตุผง ทำวจุโลกบาลนำบาตรศิลาถวาย องค์กระใบ ทรงประสานบาตรทั้ง 4 ให้เป็นใบเดียวกัน แล้วใช้รับข้าวสัตตุก้อน สัตตุผง

๒๒.ปางรับสัตตุก้อนสัตตุผง

พระพุทธรูปปางรับสัตตุก้อนสัตตุผง จาก วัดพระปฐมเจติย ราชวรมหาวิหาร จังหวัดนครปฐม พระพุทธรูปอยู่ในอิริยาบถ ประทับ (นั่ง) ขัดสมาธิ พระหัตถ์ทั้งสองประกองบาตรซึ่งวางอยู่บนพระเพลา (ตัก) ทอดพระเนตรลงต่ำ เป็นกิริยาทรงรับ ข้าวสัตตุก้อนสัตตุผงด้วยบาตร พ่อค้าสองคนขอพระพุทธรูปพระธรรมเป็นที่พึ่ง นับเป็นอุบาสกคู่แรกของโลก

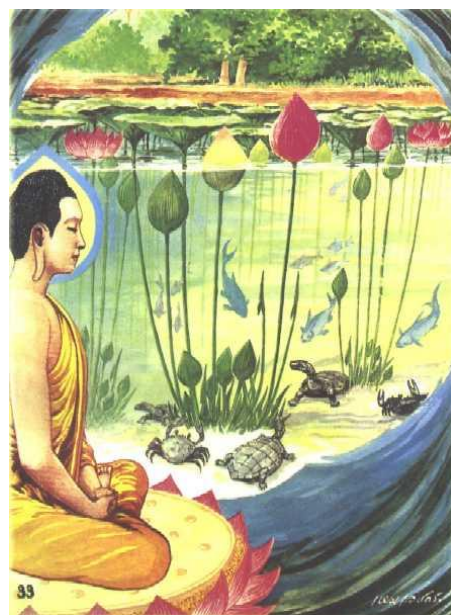
๒๓.ปางพระเกศธาตุ

พระพุทธรูปปางพระเกศธาตุ จากวัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร จังหวัดนครปฐม พระพุทธรูปอยู่ในอิริยาบถประทับ (นั่ง) ขัดสมาธิ พระหัตถ์ซ้ายวางหงายบนพระเพลา (ตัก) พระหัตถ์ขวายกขึ้นแนบพระเศียร เป็นกิริยาเสยพระเกศา ทรงโปรดประทานเกศาทั้ง 8 เส้น ให้แก่พ่อค้าทั้งสอง

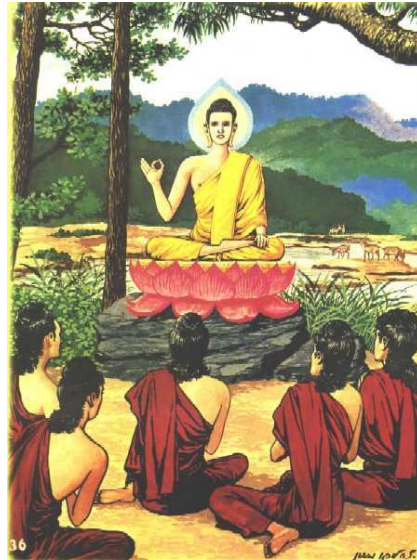
๒๔.ปางรำพึง

พระพุทธรูปปางรำพึง จากวัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร จังหวัดนครปฐม พระพุทธรูปอยู่ในพระอิริยาบถยืน พระหัตถ์ทั้งสองประสานยกขึ้นประทับที่พระอุระ (อก) พระหัตถ์ขวาทับพระหัตถ์ซ้าย ทรงรำพึงเปรียบเทียบกับบุคคลในโลกเปรียบเสมือนบัว 4 เหล่า ทรงตัดสินพระทัยจะแสดงธรรมต่อเวไนยสัตว์ ประกาศเผยแผ่พระพุทธศาสนา

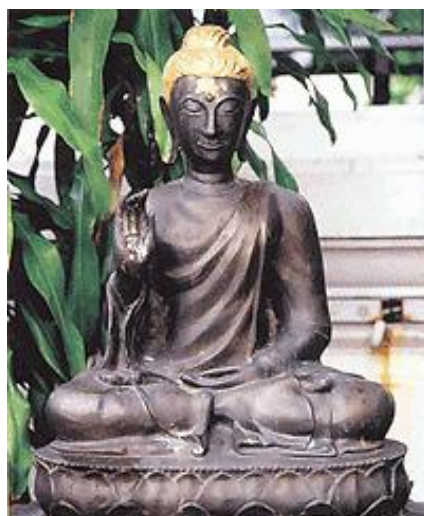
๒๕.ปางปฐมเทศนาหรือปางแสดงธรรมจักร

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนาหรือปางแสดงธรรมจักร จากวัดพระปฐมเจดีย์ ราชวรมหาวิหาร จังหวัดนครปฐม พระพุทธรูปอยู่ในพระอิริยาบถประทับ (นั่ง) ขัดสมาธิ บางแห่งสร้างเป็นพระอิริยาบถนั่งห้อยพระบาท พระหัตถ์ซ้ายยกขึ้นจีบนิ้วพระหัตถ์เป็นวงกลม เป็นเครื่องหมายธรรมจักร พระหัตถ์ซ้ายวางบนพระเพลา (ตัก) บางแบบพระหัตถ์ซ้ายประคองพระหัตถ์ขวา หรือพระหัตถ์ซ้ายยกขึ้นถือชายจีวรทรงโปรดปล่อยวัฏคัลป์ ในวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 8 อันเป็นวันอาสาฬหบูชา

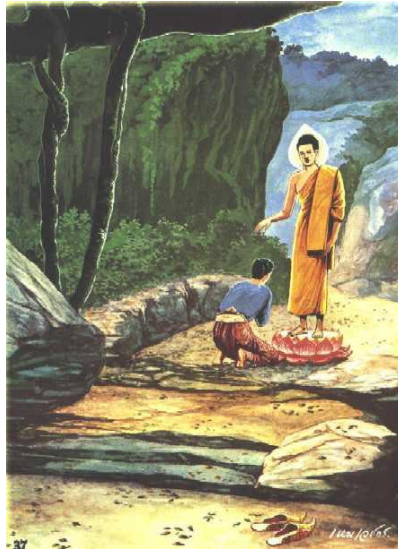
๒๖.ปางประทานเอหิภิกขุ

พระพุทธรูปปางประทานเอหิภิกขุ จากวัดสุทัศนเทพวราราม ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร พระพุทธรูปอยู่ในพระอิริยาบถประทับ (นั่ง) ขัดสมาธิ พระหัตถ์ซ้ายวางหงายบนพระเพลา (ตัก) พระหัตถ์ขวายกตั้งขึ้น ฝ่าพระหัตถ์แบ นิ้วพระหัตถ์งอจุ่มลงเล็กน้อย ประทานเอหิภิกขุแก่โกณฑัญญะพราหมณ์ นับเป็นพระสงฆ์องค์แรกในพระพุทธศาสนา

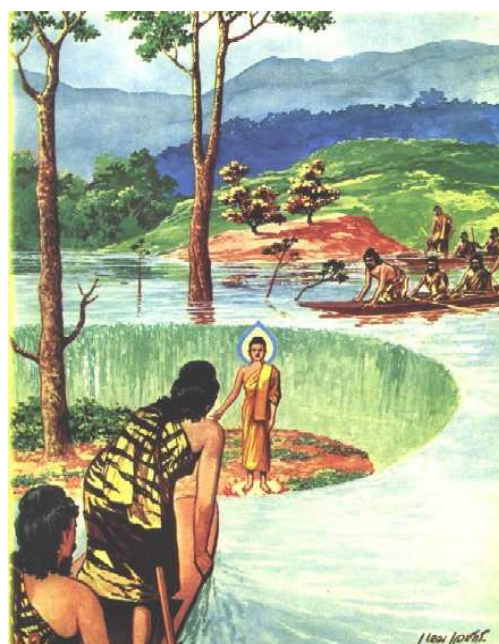
๒๗.ปางกัฏกิจ

พระพุทธรูปปางกัฏกิจ จากวัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร จังหวัดนครปฐม พระพุทธรูปอยู่ในพระอิริยาบถประทับ (นั่ง) ขัดสมาธิ พระหัตถ์ซ้ายประคองบาตรซึ่งวางอยู่บนพระเพลา (ตัก) พระหัตถ์ขวาหย่อนลงในบาตร เป็นกิริยาเสวย ทรงเสด็จไปเสวยภัตตาหารที่บ้านบิดาของพระยสะ นับเป็นครั้งแรกที่เสด็จไปเสวยพระกระยาหารตามบ้าน

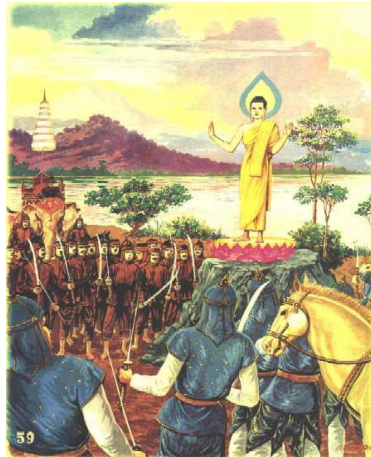
๒๘.ปางห้ามสมุทร

พระพุทธรูปปางห้ามสมุทร จากวัดพระศรีมหาธาตุ วรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร พระพุทธรูปอยู่ในพระอิริยาบถยืน ยกพระหัตถ์ทั้งสองแบตั้งขึ้นยื่นออกไปข้างหน้า เสมอพระอุระ (อก) เป็นกิริยาห้าม บางแบบเป็นพระทรงเครื่อง พระพุทธเจ้าทรงแสดงปาฏิหาริย์ ห้ามน้ำที่ไหลป่ามา มิให้ไหลเข้ามาในที่ประทับ เป็นที่อัศจรรย์ ประชาชนพากันมาขอรับในพระพุทธศาสนา

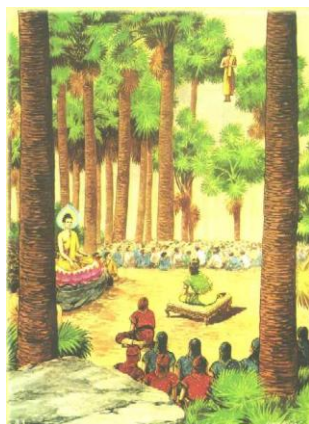
๒๙.ปางห้ามญาติ

พระพุทธรูปปางห้ามญาติ จากวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนารามราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร พระพุทธรูปอยู่ในพระอิริยาบถยืน แขนงพระหัตถ์ทั้งสองขึ้นเสมอพระอุระ (อก) ตั้งฝ่าพระหัตถ์ยื่นออกไปข้างหน้าเป็นกิริยาห้าม เป็นปางเดียวกันกับปางห้ามสมุทร นิยมทำแบบพระทรงเครื่อง พระญาติฝ่ายพุทธบิดา และฝ่ายพุทธมารดาทะเลาะวิวาทกันเพราะแย่งน้ำ ในแม่น้ำโรหิณี ทั้งสองได้สติ คินคิณ

๓๐.ปางปลงกัมมัญฐานหรือปางชักผ้าบังสุกุล

พระพุทธรูปปางปลงกัมมัญฐานหรือปางชักผ้าบังสุกุล จากวัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร จังหวัดนครปฐม พระพุทธรูปอยู่ในพระอิริยาบถยืน พระหัตถ์ซ้ายทรงธารพระกร (ไม้เท้า) ยืนพระหัตถ์ขวาออกไปข้างหน้า ทอดพระเนตรลงเบื้องต่ำ เป็นกิริยาชักผ้าบังสุกุล บางแห่งสร้างแบบพระหัตถ์ซ้ายห้อยลงทาบที่พระเพลา (ตัก) ทรงชักผ้ามาจากซากศพ นำมาทำจีวร ชักตากและเย็บเสร็จในคืนเดียว

ปางซึ่งหมายถึง ท่าของพระพุทธรูปที่แสดงถึงอิริยาบถต่างๆ หมายความว่า ปางนั้นหรือครั้งนั้น พระพุทธเจ้าเสด็จประทับ ณ ที่นั้น ทรงกระทำพุทธกิจอย่างนั้น มีพระกิริยาอาการอย่างนั้น รวมทั้งหมายถึงพระพุทธรูปจิ๋วของพระองค์

ด้วย เป็นสิ่งที่ชาวพุทธสมควรได้รับการรับรู้ เพื่อเข้าใจ ในพระพุทธรูปประวัติอย่างแท้จริงและสมบูรณ์แบบ สมกับเป็น
พุทธศาสนิกชนที่ดี และความลึกซึ้งในพระพุทธศาสนา เชิญท่านติดตามปางพระพุทธรูปหรือพุทธจริยวัตร ตอนที่ 3
ต่อไป

ปาง หรือ พุทธจริยวัตร ของพระพุทธเจ้า

ตอนที่ 3 ปางที่ 31 – 45

ประเทศไทยนับถือศาสนาพุทธ ดังนั้นทุกหนแห่งในประเทศไทย ทั้งในวัดและนอกวัด ย่อมมีพระพุทธรูปปางต่างๆ ให้เห็นเป็นจำนวนมาก และคนไทยส่วนใหญ่จะไม่ทราบความหมาย ชื่อปางของพระพุทธรูป และประวัติความเป็นมาของปาง หรือพุทธจริยวัตร ของพุทธองค์ เพื่อให้คนไทยได้ทราบ ลักษณะของแต่ละปางรวมทั้งประวัติความเป็นมาของปางต่างๆ โททศน์วัฒนธรรมจึงได้รวบรวมไว้ เพื่อประโยชน์แก่ผู้ชม โดยเรียบเรียงจากหนังสือปางพระพุทธรูป ของระพีพรรณ ใจักดี

ปัจจุบัน มีผู้สร้างพระพุทธรูปปางต่างๆ ไม่น้อยกว่า 70 ปาง โททศน์วัฒนธรรมจึงขอนำเสนอ ให้ท่านรู้จัก ปาง และประวัติความเป็นมาของปางต่างๆ ตอนที่ 3 ดังนี้

๓๑.ปางชীรสาวก

พระพุทธรูปปางชীรสาวก วัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร จังหวัดนครปฐม พระพุทธรูปอยู่ในพระอิริยาบถประทับ (นั่ง) ขัดสมาธิ พระหัตถ์ซ้ายวางหงายบนพระเพลา (ดัก) พระหัตถ์ขวาชี้ไปข้างหน้า เป็นกิริยาทรงประกาศอัครสาวกให้ปรากฏในที่ประชุมสงฆ์ พระสารีบุตรได้เป็นพระอัครสาวกเบื้องขวา พระโมคคัลลานะเป็นพระอัครสาวกเบื้องซ้าย

๓๒.ปางประทานโอวาทหรือปางแสดงโอวาทปาติโมกข์

พระพุทธรูปปางประทานโอวาทหรือปางแสดงโอวาทปาติโมกข์ วัดพระปฐมเจดีย์ ราชวรมหาวิหาร จังหวัดนครปฐม พระพุทธรูปอยู่ในพระอิริยาบถประทับ (นั่ง) ขัดสมาธิ พระหัตถ์ทั้งสองยกขึ้น จีบนิ้วพระหัตถ์ไว้เสมอพระอุระ (อก) เป็นกิริยาทรงประทานโอวาทปาติโมกข์ในวันจาตุรงคสันนิบาต คือละเว้นความชั่วทั้งปวง ทำความดีให้ถึงพร้อม ทำจิตใจให้บริสุทธิ์ผ่องใส ในวันเพ็ญเดือนสาม วันมาฆบูชา

๓๓.ปางประทับเรือ

พระพุทธรูปปางประทับเรือ วัดพระปฐมเจดีย์ ราชวรมหาวิหาร จังหวัดนครปฐม พระพุทธรูปอยู่ในพระอิริยาบถประทับ (นั่ง) บนพระแท่น พระหัตถ์ทั้งสองข้างวางคว่ำ บนพระชานุ (เข่า) บางแบบพระหัตถ์ซ้ายคว่ำที่พระชานุ พระหัตถ์ขวาจับชายจีวร พระบาททั้งสองวางอยู่บนดอกบัว เมื่อเกิดภัยพิบัติ ณ นครเวสาลี แคว้นวัชชี กษัตริย์ ลิงจิวิ ได้อาราธนาพระพุทธเจ้าไปดับทุกข์ โดยนำเรือมารับ ทรงดับภัยพิบัติด้วยพระบารมี

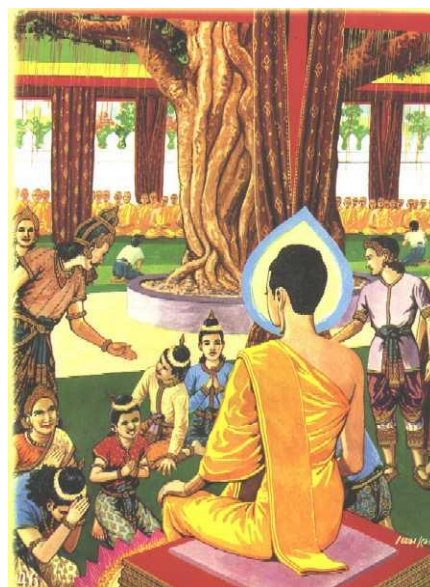
๓๔.ปางห้ามพยาธิ (ห้ามโรคร้าย)

พระพุทธรูปปางห้ามพยาธิ วัดพระปฐมเจดีย์ ราชวรมหาวิหาร จังหวัดนครปฐม พระพุทธรูปอยู่ในพระอิริยาบถยืน พระหัตถ์ซ้ายห้อยลงแนบพระวรกายตามปกติ พระหัตถ์ขวายกขึ้นเสมอพระอุระ (อก) แขนงพระหัตถ์ตั้งขึ้นยื่นออกไปข้างหน้า เป็นกิริยาทรงห้ามเมื่อลงจากเรือ พระพุทธรองค์ทรงให้พระอานนท์สวดพระปริตรรัตนสูตร บรรดาโรคภัยไข้เจ็บภูตผีปีศาจ หายไปสิ้น

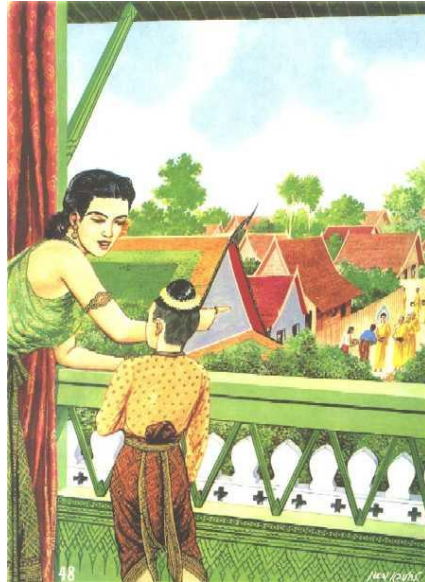
๓๕.ปางแสดงอิทธิปาฏิหาริย์

พระพุทธรูปปางแสดงอิทธิปาฏิหาริย์ วัดพระปฐมเจดีย์ ราชวรมหาวิหาร จังหวัดนครปฐม พระพุทธรูปอยู่ในพระอิริยาบถยืน พระหัตถ์ซ้ายยกขึ้นป้องเสมอพระอุระ (อก) พระหัตถ์ขวาห้อยลงแนบพระวรกาย บางแบบพระหัตถ์ขวายกขึ้นเสมอพระอุระ พระหัตถ์ซ้ายห้อยลงตามปกติ บางแบบพักพระชานุ (เข่า) เมื่อพระพุทธรองค์ไปโปรดพระประยูรญาติครั้งแรก พระญาติผู้ใหญ่ไม่ทำความเคารพ พระองค์ทรงแสดงปาฏิหาริย์ เหนือศีรษะของพระประยูรญาติทำให้พระประยูรญาติ กลายทิฐิมานะลง

๓๖.ปางอุ้มบาตร

พระพุทธรูปปางอุ้มบาตร วัดพระศรีมหาธาตุ วรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร พระพุทธรูปอยู่ในพระอิริยาบถยืน พระหัตถ์ทั้งสองประคองบาตรราวสะเอวมีบาตรวางอยู่ที่ฝ่าพระหัตถ์ในท่าประคองเมื่อเข้าไปโปรดพระประยูรญาติแล้ว ทรงเสด็จบิณฑบาตโปรดมหาชน เป็นพุทธประเพณีสืบมา

๓๗.ปางโปรดพุทธบิดา

พระพุทธรูปปางโปรดพุทธบิดา วัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร จังหวัดนครปฐม พระพุทธรูปอยู่ในพระอิริยาบถยืน พระหัตถ์ซ้ายอยู่ในท่าประคองบาตร พระหัตถ์ขวายกขึ้นจีบนิ้วพระหัตถ์ พระพุทธเจ้าไปโปรดพุทธบิดา แสดงพระธรรมเทศนา จนพุทธบิดามีดวงตาเห็นธรรม เป็นพระโสดาบัน และไปรับอาหารบิณฑบาตในราชสำนักพระเจ้าสุทโธทนะ

๓๘.ปางรับผลมะม่วง

พระพุทธรูปปางรับผลมะม่วง วัดพระปฐมเจดีย์ ราชวรมหาวิหาร จังหวัดนครปฐม พระพุทธรูปอยู่ในพระอิริยาบถประทับ (นั่ง) ขัดสมาธิพระหัตถ์ซ้ายวางหงายบนพระเพลา (ตัก) พระหัตถ์ขวาวถือนผลมะม่วง หงายหลังพระหัตถ์ไว้บนพระชานุ (เข่า)พวกเดียรถีย์ ส่งให้นักเลงโค่นมะม่วงให้หมด เว้นในอุทยาน เพื่อลองบุญญฤทธิ์ของพระพุทธเจ้า แต่คนดูแลอุทยาน นำผลมะม่วงมาถวาย พระองค์ทรงให้พระอานนท์ไปทำน้ำปานะถวาย

๓๙.ปางแสดงยมกปาฏิหาริย์ (อ่านว่า ยมะกะปาดิหาน)

พระพุทธรูปปางแสดงยมกปาฏิหาริย์ วัดพระปฐมเจดีย์ ราชวรมหาวิหาร จังหวัดนครปฐม พระพุทธรูปอยู่ในพระอิริยาบถประทับ (นั่ง) บนบัลลังก์ ห้อยพระบาททั้งสองวางบนดอกบัวที่รองรับ พระชานุ (เข่า) ยกตั้งแบบประทับบนพระเกาอี้ พระหัตถ์ซ้ายวางบนพระเพลา (ตัก) พระหัตถ์ขวายกขึ้นเสมอพระอุระ (อก) จีบนิ้วพระหัตถ์ พระพุทธองค์แสดงปาฏิหาริย์สลัดกับการแสดงพระธรรมเทศนา พุทธบริษัทเกิดความเลื่อมใสและได้บรรลุธรรมเป็นจำนวนมาก

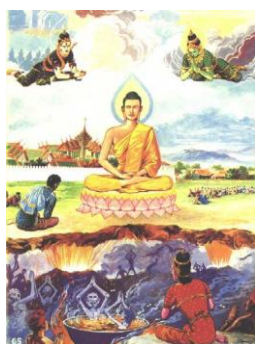
๔๐.ปางโปรดพุทธมารดา

พระพุทธรูปปางโปรดพุทธมารดา วัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร จังหวัดนครปฐม พระพุทธรูปอยู่ในพระอิริยาบถประทับ (นั่ง) จักขุมาริ พระหัตถ์ซ้ายวางหงายบนพระเพลา (ตัก) บางแบบวางบนพระชานุ (เข่า) พระหัตถ์ขวายกขึ้นเสมอพระอุระ (อก) จีบนิ้วพระหัตถ์ บางแบบงอนิ้วพระหัตถ์ พระพุทธเจ้าเสด็จขึ้นไปจำพรรษาบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์เป็นเวลา 3 เดือน เพื่อแสดงธรรมเทศนาโปรดพุทธมารดาซึ่งไปบังเกิดเป็นเทพบุตร ณ สวรรค์ชั้นดุสิต พุทธมารดามีดวงตาเห็นธรรม เป็นพระโสดาบัน

๔๑.ปางเปิดโลก

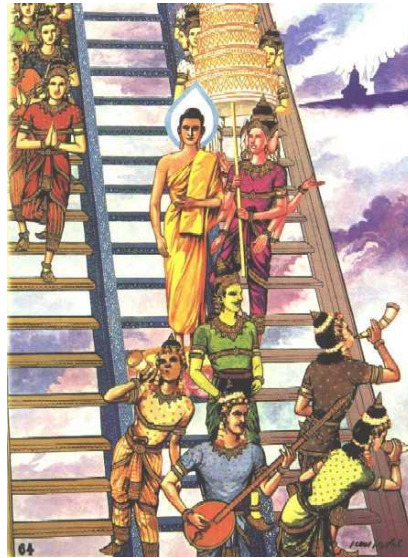
พระพุทธรูปปางเปิดโลก วัดพระศรีมหาธาตุ วรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร พระพุทธรูปอยู่ในพระอิริยาบถยืนบนดอกบัว พระหัตถ์ทั้งสองห้อยลงข้างพระวรกาย แขนงพระหัตถ์ทั้งสองออกไปข้างหน้า เป็นกิริยาทรงเปิดโลกบางแบบยกฝ่าพระหัตถ์ทั้งสองขึ้น.. เมื่อครบกำหนดสามเดือน ที่พระพุทธเจ้าเสด็จสวรรคตชั้นดาวดึงส์ พระพุทธเจ้าทรงแสดงปาฏิหาริย์คือทรงเปิดโลกทั้งสาม อันได้แก่เทวโลก มนุษย์โลก และยมโลก ให้มองเห็นกันหมดด้วยพุทธานุภาพ

๔๒.ปางเสด็จจากดาวดึงส์

พระพุทธรูปปางเสด็จจากดาวดึงส์ วัดพระปฐมเจดีย์ ราชวรมหาวิหาร จังหวัดนครปฐม พระพุทธรูปอยู่ในพระอิริยาบถยืน พระหัตถ์ทั้งสองยกขึ้นเสมอพระอุระ (อก) จีบนิ้วพระหัตถ์ทั้งสอง เป็นกิริยาทรงแสดงธรรม....

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จลงจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ด้วยบันไดแก้วมณีที่ท้าวสักกะเทวราชเนรมิตน้อมถวายในวันออกพรรษา จึงมีประเพณีตักบาตรเทโว เพื่อรับเสด็จพระพุทธองค์ในวันออกพรรษาสืบมาจนปัจจุบัน

๔๓.ปางลีลา

พระพุทธรูปปางลีลา วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม ราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร พระพุทธรูปอยู่ในพระอิริยาบถยืน ยกส้นพระบาทขวาสูงขึ้นจากพื้น ปลายพระบาทยังจรดอยู่กับพื้น (อยู่ในพระอิริยาบถเสด็จพุทธดำเนิน) พระหัตถ์ขวาห้อยอยู่ในท่าไกว พระหัตถ์ซ้าย (บางตำนานว่าพระหัตถ์ขวา) ยกเสมอพระอุระ (อก) ตั้งฝ่าพระหัตถ์ป้องไปเบื้องหน้า บางแบบจีบนิ้วพระหัตถ์ ...เมื่อครั้งที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จลงมาจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ พระองค์ทรงมีพุทธลีลาและพระสิริโฉมงดงามยิ่ง เป็นภาพที่งามเหนือคำบรรยาย เป็นที่ชื่นชมโสมนัสแก่พุทธบริษัทที่เข้าเฝ้ารับเสด็จ.....

๔๔.ปางห้ามแก่นจันทน์

พระพุทธรูปปางห้ามแก่นจันทน์ วัดสุทัศนเทพวราราม ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร พระพุทธรูปอยู่ในพระอิริยาบถยืน ห้อยพระหัตถ์ขวาลงข้างพระวรกาย ฝ่ายพระหัตถ์ซ้ายยกขึ้นเสมอพระอุระ (อก) และยื่นออกไปข้างหน้าเป็นกิริยาทรงห้าม....พระเจ้าปเสนทิโกศล กษัตริย์แห่งนครสาวัตถี ทรงรำลึกถึงพระพุทธเจ้า จึงสั่งให้ช่างหลวงทำพระพุทธรูปลักษณะคล้ายพระพุทธรูปด้วยไม้แก่นจันทน์หอมอย่างดี ประดิษฐานไว้เพื่อการสักการบูชา พระไม้แก่นจันทน์องค์นี้ ถือเป็นพระพุทธรูปองค์แรกในพระพุทธศาสนา

๔๕.ปางพระอิริยาบถยืน

พระพุทธรูปปางพระอิริยาบถยืน วัดพระปฐมเจดีย์ ราชวรมหาวิหาร จังหวัดนครปฐม พระพุทธรูปอยู่ในพระอิริยาบถยืน ห้อยพระหัตถ์ทั้งสองข้างลงชิดพระวรกาย สิ้นเนตรทอดตรงไปข้างหน้า เป็นกิริยาตรวจความพร้อมเพรียงและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของพระสงฆ์สาวก ก่อนนำพระสงฆ์สาวกออกบิณฑบาต ทรงแสดงถึงความเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้นำหมู่คณะ

ปางซึ่งหมายถึง ท่าของพระพุทธรูปที่แสดงถึงอิริยาบถต่างๆ หมายความว่า ปางนั้นหรือครั้งนั้น พระพุทธเจ้าเสด็จประทับ ณ ที่นั้น ทรงกระทำพุทธกิจอย่างนั้น มีพระกิริยาอาการอย่างนั้น รวมทั้งหมายถึง พระพุทธจริยวัตรของพระองค์ด้วย เป็นสิ่งที่ชาวพุทธสมควรได้รับการรับรู้ เพื่อเข้าใจ ในพระพุทธรูปประวัติ อย่างแท้จริงและสมบูรณ์แบบ สมกับเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี และความลึกซึ้งในพระพุทธรูปศาสนา เชิญ ท่านติดตามปางพระพุทธรูปหรือพุทธจริยวัตร ตอนที่ 4 ต่อไป

ปาง หรือ พุทธจริยวัตร ของพระพุทธเจ้า

ตอนที่ 4 ปางที่ 46 -60

ประเทศไทยนับถือศาสนาพุทธ ดังนั้นทุกหนแห่งในประเทศไทย ทั้งในวัดและนอกวัด ย่อมมีพระพุทธรูป ปางต่างๆ ให้เห็นเป็นจำนวนมาก และคนไทยส่วนใหญ่จะไม่ทราบความหมาย ชื่อปางของพระพุทธรูป และประวัติความเป็นมาของปาง หรือพุทธจริยวัตร ของพุทธองค์ เพื่อให้คนไทยได้ทราบ ลักษณะของแต่ละ ปางรวมทั้งประวัติความเป็นมาของปางต่างๆ ไตรทศนัวัตนธรรมจึงได้รวบรวมไว้ เพื่อประโยชน์แก่ผู้ชม โดยเรียบเรียงจากหนังสือปางพระพุทธรูป ของระพีพรรณ ใจภักดี

ปัจจุบัน มีผู้สร้างพระพุทธรูปปางต่างๆ ไม่น้อยกว่า 70 ปาง ไตรทศนัวัตนธรรมจึงขอเสนอ ให้ท่านรู้จัก ปาง และประวัติความเป็นมาของปางต่างๆ ตอนที่ 4 ดังนี้

๔๖.ปางประดิษฐานรอยพระพุทธรบาท

พระพุทธรูปปางประดิษฐานรอยพระพุทธรบาท วัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร จังหวัดนครปฐม พระพุทธรูปอยู่ในพระอิริยาบถยืน พระหัตถ์ทั้งสองวางอยู่ที่พระเพลา (ตัก) บางแบบประธานพระหัตถ์วาง ที่พระเพลา พระบาทซ้ายทรงเหยียบหลังพระบาทขวา เป็นกิริยากดพระบาท มีเหตุการณ์สำคัญ 3 เหตุการณ์ คือ

พญานาคราชทูลขอให้ประดิษฐานรอยพระพุทธรบาทไว้ริมฝั่งน้ำมณฑาทิ

พระสัจจพันธทูลขอให้ประดิษฐานรอยพระพุทธรบาทไว้ ที่หลังหินเขาสัจพันธ

ที่นคร โกสัมพีพระพุทธเจ้าประดิษฐานรอยพุทธรบาทเบื้องขวา ณ นคร โกสัมพี

๔๗.ปางทรงน้ำฝน

พระพุทธรูปปางทรงน้ำฝน วัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร จังหวัดนครปฐม พระพุทธรูปอยู่ในพระอิริยาบถยืน ทรงห่มผ้าวัสสิกสาฎก (ผ้าอาบน้ำฝน) เฉลียงพระอังสา (บ่า) พระหัตถ์ซ้ายห้อยลงข้างพระวรกาย พระหัตถ์ขวายกขึ้นลูบที่พระอุระ (อก) เป็นกิริยาทรงน้ำฝน สมัยหนึ่งนครสาวัตถี เกิดความแห้งแล้ง ฝนฟ้าไม่ตกต้องตามฤดูกาล มหาชนทูลอาราธนาให้พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จออกทรงน้ำฝน ทันใดเกิดฝนตกอย่างอัศจรรย์ มหาชนต่างได้อาบดื่มกินอย่างสุขสำราญทั่วกัน

๔๘.ปางคันธารราฐหรือปางขอฝน (นั่ง)

พระพุทธรูปปางคันธารราฐหรือปางขอฝน (นั่ง) วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนารามราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร พระพุทธรูปอยู่ในพระอิริยาบถประทับ (นั่ง) ขัดสมาธิ ผ้าวัสสิกสาฎก (ผ้าอาบน้ำฝน) พระหัตถ์ขวายกขึ้นเป็นกิริยากรวักแบบพระหัตถ์ซ้ายวางอยู่บนพระชานุ (เข่า) บางแบบวางอยู่บนพระเพลา (ตัก) หลังจากพระพุทธเจ้าดับขันธไปแล้ว

ประมาณ 500 ปี พระเจ้ามิลินท์แห่งเมืองคันธาระ ได้ขอพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่ง จึงได้สร้างพระพุทธรูปขึ้นบูชาที่เมืองคันธาระ

๔๙.ปางคันธารราฐหรือปางขอฝน (ยืน)

พระพุทธรูปปางคันธารราฐหรือปางขอฝน (ยืน) วัดชนะสงครามราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร พระพุทธรูปอยู่ในพระอิริยาบถยืน ทรงผ้าวัสสิกสาฎก (ผ้าอาบน้ำฝน) พระหัตถ์ขวายกขึ้นเป็นกิริยาขวัก แสดงอาการขอฝน พระหัตถ์ซ้ายหงายรองรับน้ำฝน นครสวรรค์ แคว้นโกศล เกิดความแห้งแล้ง พระพุทธเจ้าประสงคจะอนุเคราะห์แก่มหาชน ยกพระหัตถ์ขวายกขึ้นขวักเรียกฝน พระหัตถ์ซ้ายรองรับน้ำฝน ทันใดฝนตกด้วยพุดตานภาพ

๕๐.ปางซื้อสุกะ (ศพ)

พระพุทธรูปปางซื้อสุกะ วัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร จังหวัดนครปฐม พระพุทธรูปอยู่ในพระอิริยาบถยืน พระหัตถ์ซ้ายห้อยลงแนบพระวรกาย พระหัตถ์ขวายกขึ้นเสมอพระอุระ (อก) ขึ้นนิ้วพระหัตถ์ตรงไปข้างหน้า ในกรุงราชคฤห์ มีหญิงนครโสเภณีชั้นสูงชื่อนางสิริมา นางมีความงามมาก มีค่าตัวถึง 1,000 กหาปณะ ต่อ 1 คืน นางถึงแก่กรรมด้วยโรคปัจจุบัน พระพุทธเจ้าให้พระเจ้าพิมพิสารขายทอดตลาด

ศพนางสิริมา แต่ไม่มีผู้ใดยอมรับ จงทรงเทศนาถึงความไม่เที่ยงแห่งสังขาร ยังผลให้มหาชนบรรลุนิยามรรค
จำนวนมาก

๕๑.ปางจีมาร

พระพุทธรูปปางจีมาร วัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร จังหวัดนครปฐม พระพุทธรูปอยู่ในพระอิริยาบถยืน พระหัตถ์ซ้ายห้อยลงข้างพระวรกาย พระหัตถ์ขวายกขึ้นเสมอพระพักตร์ ชี้นิ้วไปข้างหน้า พระพุทธเจ้าทรงตรัสบอกมารที่กำลังตามหาวิญญานพระอรหันต์ ว่าเมื่อพระอรหันต์ทำ ไฉนนิพพานแล้ว จะไม่มีวิญญานเหลืออยู่ มารตกตะลึง อันตรธานหายวับไปทันที

๕๒.ปางปฐมบัญญัติ

พระพุทธรูปปางปฐมบัญญัติ วัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร จังหวัดนครปฐม พระพุทธรูปอยู่ในพระอิริยาบถประทับ (นั่ง) ขัดสมาธิ ยกฝ่าพระหัตถ์ทั้งสองข้างตะแคงยื่นออกไปข้างหน้า ในสมัยที่พระพุทธเจ้าประทับอยู่ที่นครเวสาลี สุทินกถันบุตร ได้ขอบวชในพระพุทธศาสนา บิณฑบาตขอทานหาไว้สืบทอด พระสุทินจึงได้ร่วมประเวณี กับภรรยาเก่า และ

ได้นุตรชาคนหนึ่ง ความทราบถึงพระพุทธองค์ ทรงบัญญัติสิกขาบทว่า ภิกษุใดเสพเมถุนต้องขาดจากความเป็นภิกษุทันที เป็นข้อแรกในพระวินัยของภิกษุ แต่พระสุทินพระองค์ทรงไม่เอาผิด เพราะไม่มีพระวินัยห้ามไว้ในขณะนั้น

๕๓.ปางขับพระวักกลิ

พระพุทธรูปปางขับพระวักกลิ วัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร จังหวัดนครปฐม พระพุทธรูปอยู่ในพระอิริยาบถประทับ (นั่ง) ขัดสมาธิ พระหัตถ์ซ้ายวางบนพระเพลา (ตัก) พระหัตถ์ขวาตะแคงอยู่บริเวณพระนาภี (สะดือ) บางแบบพระหัตถ์ขวายกขึ้นเสมอพระอุระ (อก) แสดงกิริยาทรงโบกพระหัตถ์ขับไล่ให้ออกไป พระวักกลิ พึงใจในพระพุทธสรีระพระพุทธเจ้า จึงออกบวชเพื่อใกล้ชิด แต่ไม่สนใจในการปฏิบัติธรรม ในที่สุดพระพุทธองค์ทรงขับไล่พระวักกลิ ภายหลังได้ทรงเทศนาสั่งสอน จนพระวักกลิบรรลุมรรคผล

๕๔.ปางสนเข็ม

พระพุทธรูปปางสนเข็ม วัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร จังหวัดนครปฐม พระพุทธรูปอยู่ในพระอิริยาบถประทับ (นั่ง) ขัดสมาธิ พระหัตถ์ทั้งสองข้างยกขึ้นเสมอพระอุระ (อก) พระหัตถ์ซ้ายอยู่ในพระอิริยาบถจับเข็ม พระหัตถ์ขวาจับเส้นด้าย เป็นกิริยาสนเข็ม ครั้งหนึ่ง จีวรของพระอนรุทธเถระเก่ามาก ท่านจึงแสวงหาผ้าบังสุกุล เพื่อมาทำจีวร พระเถระพบผ้าที่กองหยากเยื่อ จึงเก็บมาทำจีวร พระพุทธเจ้าทรงช่วยสนเข็มประทาน การเย็บจีวรจึงเรียบร้อยด้วยดี

๕๕.ปางประทานพร (นั่ง)

พระพุทธรูปปางประทานพร (นั่ง) วัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร จังหวัดนครปฐม พระพุทธรูปอยู่ในพระอิริยาบถ ประทับ (นั่ง) ขัดสมาธิ พระหัตถ์ซ้ายวางหงายบนพระเพลา (ตัก) แขนขวาพระหัตถ์ขวายื่นออกไปวางที่พระชานุ (เข่า) เมื่อครั้งพระอนันต์ ทำหน้าที่พุทธอุปัฏฐาก ท่านได้ขอพร 8 ประการ อาทิไม่ประทานจีวรอันประณีตแก่ท่าน เมื่อมีข้อสงสัยถามได้ทันที ถ้าพระองค์ไปแสดงธรรมที่ไหน ถ้าพระอนันต์ไม่ได้ไปฟังขอให้แสดงแก่ท่านอีกครั้ง พระพุทธองค์ทรง ประทานพร 8 ประการ ให้พระอนันต์

๕๖.ปางประทานพร (ยืน)

พระพุทธรูปปางประทานพร (ยืน) วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนารามราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร พระพุทธรูปอยู่ในพระอิริยาบถยืน ยกพระหัตถ์ขวาเสมอพระอุระ (อก) แขนขวาพระหัตถ์ออกไปข้างหน้า พระหัตถ์ซ้ายห้อยลง แขนขวาพระหัตถ์ออกไปข้างหน้า บางแบบยกพระหัตถ์ซ้ายขึ้น ห้อยพระหัตถ์ขวา มหาอุบาสิกาวิสาขา ได้ทูลขอพร 8 ประการแก่พระ

พุทธองค์ เพื่อถวายสิ่งของต่างๆ อาทิผ้าอาบน้ำฝน อาหารสำหรับภิกษุ ผู้เตรียมจะไป ภิกษุผู้ป่วยใช้ ภิกษุอาคันตุกะ พระพุทธองค์ทรงประทานพรให้แก่นางวิสาขา

๕๗.ปางประทานธรรม

พระพุทธรูปปางประทานธรรม วัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร จังหวัดนครปฐม พระพุทธรูปอยู่ในพระอิริยาบถประทับ (นั่ง) ขัดสมาธิ พระหัตถ์ซ้ายจับด้ามพัด พระหัตถ์ขวาวางคว่ำที่พระชานุ (เข่า) ณ วัด พระเชตุวันมหาวิหาร ทรงประทานธรรมเรื่องเบญจขันธ์ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ แก่พระภิกษุ

๕๘.ปางประทานอภัย (นั่ง)

พระพุทธรูปปางประทานอภัย (นั่ง) วัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร จังหวัดนครปฐม พระพุทธรูปอยู่ในพระอิริยาบถประทับ (นั่ง) ขัดสมาธิ ยกพระหัตถ์ทั้งสองขึ้นเสมอพระอุระ (อก) ตั้งฝ่าพระหัตถ์ทั้งสองเบนไปข้างหน้าเล็กน้อย บางแบบเป็นพระอิริยาบถยืนพระเจ้าอชาตศัตรูถูกเทวทัตยุยงให้ปลงพระชนม์

พระเจ้าพิมพิสารพระราชบิดา ภายหลังพระเจ้าอชาตศัตรู ถำเนื้อมัด จึงขอพระราชทานอภัยโทษกับพระพุทธองค์

๕๘.ปางโปรดพญาช้างนาฬาคีรี

พระพุทธรูปปางโปรดพญาช้างนาฬาคีรี วัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร จังหวัดนครปฐม พระพุทธรูปอยู่ในพระอิริยาบถยืน พระหัตถ์ซ้ายห้อยลงข้างพระวรกาย พระหัตถ์ขวากว้างลงยื่นไปข้างหน้าเสมอพระนาภี (สะดือ) เป็นกิริยา ทรงลูบกระพองศรีษะพญาช้างนาฬาคีรีที่เข้ามาหมอบเฝ้าอยู่แทบพระบาท.....พระเทวทัต คิดประทุษร้าย ต่อพระพุทธเจ้า 2 ครั้ง แต่ไม่ประสบผลสำเร็จ ครั้งที่ 3 พระเทวทัตให้ควาญช้างปล่อยช้างนาฬาคีรี ทำร้าย พระพุทธองค์ ๆ ทรงแผ่เมตตาจนพระยาช้างได้สติ ยกงวงถวายอภิวาท

๖๐.ปางโปรดพญาชมพูบดีหรือปางทรงเครื่อง

พระพุทธรูปปางโปรดพญามุขมูดีหรือปางทรงเครื่อง วัดหน้าพระเมรุราชิการาม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พระพุทธรูปอยู่ในพระอิริยาบถประทับ (นั่ง) ขัดสมาธิ พระหัตถ์ซ้ายวางหงายบนพระเพลา (ดัก) พระหัตถ์ขวาวางคว่ำบนพระชานุ (เข่า) ทรงเครื่องดั่งอย่างพระมหากษัตริย์....พญามุขมูดี ผู้มีฤทธิ์เดชมาก มารุกรานข่มเหงพระเจ้าพิมพิสาร ๗ ทรงหนีมาพึ่งบารมีของพระพุทธเจ้า ทรงโปรดแสดงฤทธิ์ เนรมิตพระองค์เป็นพระเจ้าราชาธิราช งามดุจท้าวมหาพรหม... ทรงแสดงธรรมโปรด จนพญามุขมูดีทูลขออุปสมบท ทรงประทานเอหิภิกขุอุปสัมปทาแก่พญามุขมูดี

ปางซึ่งหมายถึง ท่าของพระพุทธรูปที่แสดงถึงอิริยาบถต่างๆ หมายความว่า ปางนั้นหรือครั้งนั้น พระพุทธเจ้าเสด็จประทับ ณ ที่นั้น ทรงกระทำพุทธกิจอย่างนั้น มีพระกิริยาอาการอย่างนั้น รวมทั้งหมายถึงพระพุทธรูปวัตรของพระองค์ด้วย เป็นสิ่งที่ชาวพุทธสมควรได้รับการรับรู้ เพื่อเข้าใจ ในพระพุทธรูปประวัติอย่างแท้จริงและสมบูรณ์แบบ สมกับเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี และความลึกซึ้งในพระพุทธศาสนา เชิญท่านติดตามปางพระพุทธรูปหรือพุทธรูปวัตร ตอนที่ 5 ต่อไป

ปาง หรือ พุทธจริยวัตร ของพระพุทธเจ้า

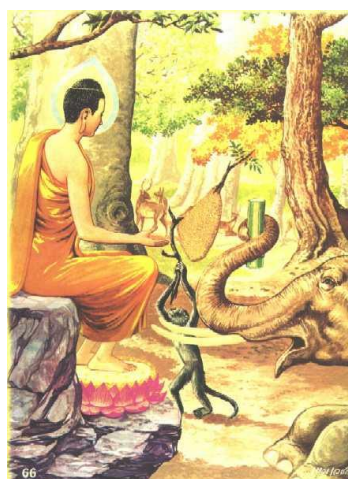
ตอนที่ 5 ปางที่ 61 – 73 ตอนสุดท้าย

ประเทศไทยนับถือศาสนาพุทธ ดังนั้นทุกหนแห่งในประเทศไทย ทั้งในวัดและนอกวัด ย่อมมีพระพุทธรูป ปางต่างๆ ให้เห็นเป็นจำนวนมาก และคนไทยส่วนใหญ่จะไม่ทราบความหมาย ชื่อปางของพระพุทธรูป และประวัติความเป็นมาของปาง หรือพุทธจริยวัตร ของพุทธองค์ เพื่อให้คนไทยได้ทราบ ลักษณะของแต่ละปางรวมทั้งประวัติความเป็นมาของปางต่างๆ ไตรทศนัวัตนธรรมจึงได้รวบรวมไว้เพื่อประโยชน์แก่ผู้ชม โดยเรียบเรียงจากหนังสือปางพระพุทธรูป ของระพีพรรณ ใจภักดี

ปัจจุบัน มีผู้สร้างพระพุทธรูปปางต่างๆ ไม่น้อยกว่า 70 ปาง ไตรทศนัวัตนธรรมจึงขอเสนอ ให้ท่าน รู้จัก ปาง และประวัติความเป็นมาของปางต่างๆ ตอนที่ 5 ตอนสุดท้าย ดังนี้

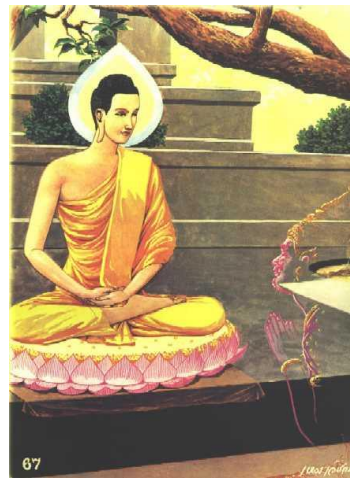
๖๑.ปางปาลิไลยก์

พระพุทธรูปปางปาลิไลยก์ วัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร พระพุทธรูปอยู่ในพระอิริยาบถประทับ (นั่ง) บนก้อนศิลา พระบาททั้งสองวางอยู่บนดอกบัว พระหัตถ์ซ้ายวางคว่ำบนพระชานุ (เข่า) พระหัตถ์ขวาวางหงายบนพระชานุ นิยมสร้างช้างหมอบใช้วงจับกระบองน้ำ อีกด้านหนึ่งมีลิงถือรวงผึ้งถวายครั้งหนึ่งพระภิกษุในวัดโฆสิตาราม กรุงโกสัมพีทะเลาะวิวาทกัน ประพาศติตนเป็นผู้ว่ายากสอนยาก พระพุทธเจ้าทรงระอาพระทัย จึงเสด็จไปจำพรรษาในป่าแถบ หมู่บ้านปาลิเลยกะ โดยมีพญาช้าง และลิงตัวหนึ่งเป็นอุปฐาก คอยดูแลรับใช้พระพุทธเจ้า

๖๒.ปางแสดงโอฬาริกนิมิต

พระพุทธรูปปางแสดงโอฬาริกนิมิต วัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร จังหวัดนครปฐม พระพุทธรูปอยู่ในอิริยาบถประทับ (นั่ง) ขัดสมาธิ พระหัตถ์ซ้ายยกขึ้นป้องเหนือพระอุระ (อก) พระหัตถ์ขวาวางบนพระชานุ (เข่า)การแสดงโอฬาริกนิมิตคือ ตรัสให้พระอานนท์ทราบว่ามีผู้ใดเจริญอิทธิบาทภาวนา หรืออิทธิบาท 4 ได้สมบูรณ์แล้ว ผู้นั้นสามารถดำรงอายุได้ถึง หนึ่งกัป (เท่าอายุของโลก) หรือเกินกว่า ได้ตามประสงค์ แต่พระอานนท์มิได้ทูลอาราธนาให้ดำรงพระชนม์ชีพตลอดกัป เพราะถูกมารดลใจ

๖๓.ปางโปรดอสุรินทราหู

พระพุทธรูปปางโปรดอสุรินทราหู วัดสุทัศนเทพวรารามราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร พระพุทธรูปอยู่ในพระอิริยาบถนอนตะแคงขวา พระบาททั้งสองซ้อนทับเสมอกัน พระหัตถ์ซ้ายแนบไปตามพระวรกาย พระหัตถ์ขวาดึงขึ้นรับพระเศียรและมีพระเขนย (หมอน) รองรับ บางแบบพระเขนยวางอยู่ใต้ พระกัจฉะ (รักแร้).... อสุรินทราหู ประสงค์จะฟังธรรมจากพระพุทธองค์ แต่ร่างกายใหญ่มาก พระพุทธองค์แสดงปาฏิหาริย์ให้ร่างกายสูงใหญ่กว่าขุนเขา จนอสุรินทราหู ได้ฟังธรรม ขอพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่ง

๖๔.ปางโปรดอาฬวกยักษ์

พระพุทธรูปปางโปรดอาฬวกยักษ์ วัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร จังหวัดนครปฐม พระพุทธรูปอยู่ในพระอิริยาบถประทับ (นั่ง) ขัดสมาธิ พระหัตถ์ซ้ายอยู่บนพระเพลา (ตัก) พระหัตถ์ขวายกขึ้นเสมอพระอุระ (อก) จีบนิ้วพระหัตถ์ เป็นกิริยาทรงแสดงธรรม บางแบบพระหัตถ์ซ้ายวางบนพระชานุ (เข่า)

พระพุทธเจ้า เสด็จไปโปรดพวกอาฬวกยักษ์ ที่คูราย กินมนุษย์เป็นอาหาร จนยักษ์ ดวงตาเห็นธรรม เป็นพระโสดาบัน

๖๕.ปางโปรด องคุลิมาลโจร

พระพุทธรูปปางโปรดองคุลิมาลโจร วัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร จังหวัดนครปฐม พระพุทธรูปอยู่ในพระอิริยาบถยืน พระหัตถ์ซ้ายห้อยลงข้างพระวรกาย พระหัตถ์ขวายกขึ้นเสมอพระอุระ (อก) นิ้วพระหัตถ์ตั้งตรง หันฝ่าพระหัตถ์ไปทางซ้าย..... องคุลิมาลโจร กำลังจะฆ่ามารดาของตัวเอง จึงเสด็จไปขวางทาง ทรงแสดงธรรม จนองคุลิมาลขอบรรพชา และได้บรรพชาเป็นพระอรหันต์ในที่สุด

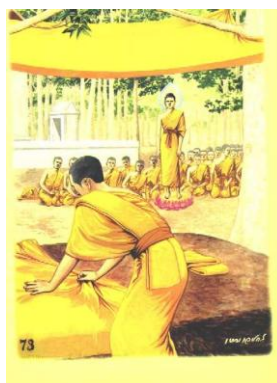
๖๖.ปางโปรดพกาพรหม

พระพุทธรูปปางโปรดพกาพรหม วัดพระปฐมเจดีย์ ราชวรมหาวิหาร จังหวัดนครปฐม พระพุทธรูปอยู่ในพระอิริยาบถยืนบนเศียรพกาพรหมซึ่งประทับบนหลังโคอุสุภราช พระหัตถ์ทั้งสองวางทาบบนพระเพลา (ตัก) บางแบบพระหัตถ์ประสานกันอยู่ระหว่างพระเพลา พระหัตถ์ขวาทับพระหัตถ์ซ้าย ทอดพระเนตรลงเบื้องต่ำพระพุทธรูปเจ้าทรงเทศนาโปรดพกาพรหม ทรงเดินจงกรมอยู่บนเศียรของพกาพรหม ท้าวพกาพรหม ทรงหมกศีรษะมานะ ตั้งใจฟังพระธรรมเทศนา จนเป็นพระโสดาบัน

๖๗.ปางพิจารณาชาธรรม

พระพุทธรูปปางพิจารณาชาธรรม วัดพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม พระพุทธรูปอยู่ในพระอิริยาบถประทับ (นั่ง) ขัดสมาธิ พระหัตถ์ทั้งสองวางคว่ำอยู่บนพระขาน(เข่า) ทั้งสองข้าง....พระพุทธรูปเจ้าทรงปราศรัยเรื่องชาธรรมกับพระอานนท์ ว่าดูก่อนอานนท์ บัดนี้เราชราภาพ ล่วงกาลผ่านวัยจนพระชนม์ล่วงเข้า 80 พรรษาแล้ว ภายของตถาคตทรุดโทรม เสมือนเกวียนชำรุดที่ต้องซ่อม จะเข้าสู่การตั้งจิตสงบมั่น ไม่มีนิมิตใด มีธรรมเป็นที่พึ่งทุกอิริยาบถ

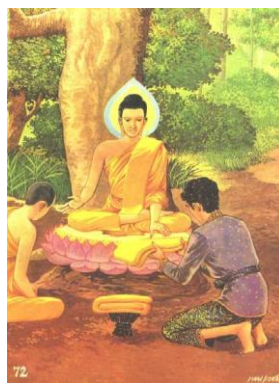
๖๘.ปางปลงอายุสังขาร

พระพุทธรูปปางปลงอายุสังขาร วัดพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม พระพุทธรูปอยู่ในพระอิริยาบถประทับ (นั่ง) ขัดสมาธิ พระหัตถ์ซ้ายวางบนพระขานุ(เข่า) บางแบบวางหงายบนพระเพลา(ตัก) พระหัตถ์ขวายกขึ้นทาบที่พระอุระ(อก) เป็นอาการลูบพระวรกาย ..เมื่อครั้งมารมาทูลขออาหารนาให้ปรีณิพพาน เมื่อพระพุทธองค์ทรงปลงอายุสังขาร เกิดอัศจรรย์แผ่นดินไหว กลองทิพย์ก็ลั่นบันลือในอากาศ ทรงตรัสว่าอีก 3 เดือนจะปรีณิพพาน

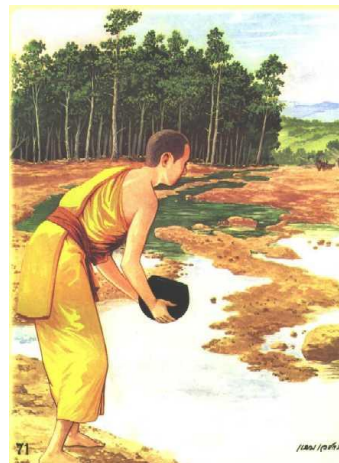
๖๙.ปางนาคาวโลก

พระพุทธรูปปางนาคาวโลก วัดพระศรีมหาธาตุ วรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร พระพุทธรูปอยู่ในพระอิริยาบถยืน พระหัตถ์ขวาห้อยเฉียงมาข้างหน้าวางไว้ที่พระเพลา(ตัก)ด้านซ้าย พระหัตถ์ซ้ายห้อยลงข้างพระองค์ตามปกติ บางแบบพระหัตถ์ซ้ายห้อยมาข้างหน้า พระหัตถ์ขวาห้อยลงตามปกติ เอี้ยวพระวรกาย ผินพระพักตร์เหลียวไปข้างหลัง บางแบบพระหัตถ์ขวายกขึ้นเสมอพระอุระ(อก)...พระพุทธรูปทรงผินพระพักตร์มาทอดพระเนตรกรุงเวสาลี คือจะเห็นเป็นครั้งสุดท้าย... นาคาวโลก คือการเหลียวมองอย่างพญาช้าง

๗๐. ปางทรงรับอุทกัฏ

พระพุทธรูปปางทรงรับอุทกัฏ วัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร จังหวัดนครปฐม พระพุทธรูปอยู่ในพระอิริยาบถประทับ (นั่ง) ขัดสมาธิ พระหัตถ์ซ้ายวางหงายบนพระเพลา(ตัก) พระหัตถ์ขวาทรงบาตรวางบนพระชานุ(เข่า) เป็นกิริยาอื่นบาตรออก รับอุทกัฏ คือ รับน้ำ.....พระพุทธองค์เสวยภัตตาหารของนายฉันทะแล้วทรงประหาร เสด็จเดินทางไปกรุงกุสินารา ระหว่างทางทรงกระหายน้ำเป็นกำลัง จึงรับสั่งให้พระอานนท์ให้นำน้ำมาถวาย เวลานั้นมีเกวียน 500 เล่ม ข้ามน้ำทำให้ น้ำขุ่นเมื่อพระอานนท์ นำน้ำมาถวาย น้ำกลับใสสะอาดเป็นอัศจรรย์

๗๑. ปางทรงพยากรณ์

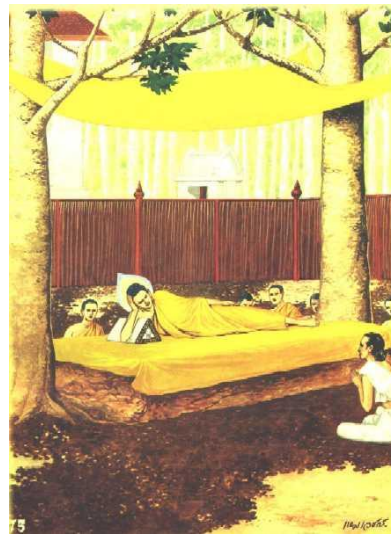
พระพุทธรูปปางทรงพยากรณ์ วัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร จังหวัดนครปฐม พระพุทธรูปอยู่ในพระอิริยาบถบรรทม ตะแคงขวา ถีบพระเนตร พระเศียรหนุนพระเขนย(หมอน) พระหัตถ์ซ้ายทอดทาบไปตามพระวรกาย พระหัตถ์ขวายกขึ้นวางที่พระอุทร(ท้อง).....เมื่อพระพุทธเจ้าจะเสด็จดับขันธปรินิพพาน พระอานนท์เสียมาก ทรงตรัสถามว่า จะหาความเที่ยงแท้จากสังขารได้ที่ไหน ...ความพลัดพรากจากสิ่งที่รักที่พอใจนั้นเป็นของธรรมดา ทรงตรัสพยากรณ์ว่าพระอานนท์จะบรรลุเป็นพระอรหันต์

๗๒.ปางโปรดสุกัถทปริพาชก

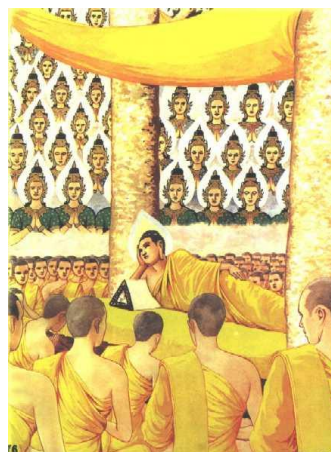
พระพุทธรูปปางโปรดสุกัถทปริพาชก วัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร จังหวัดนครปฐม พระพุทธรูปอยู่ในพระอิริยาบถบรรทมตะแคงขวา สัมพระเนตร พระเศียรหนุนพระเขนย(หมอน) พระหัตถ์ซ้ายทอดทาบไปกับพระวรกาย พระหัตถ์ขวายกตั้งขึ้น จีบนิ้วพระหัตถ์ เป็นกิริยาแสดงธรรมโปรดสุกัถทปริพาชก.....

...เมื่อพระพุทธเจ้าบรรทมอยู่ระหว่างต้นสาละคู่หนึ่ง เมืองกุสินารา ...สุกัถทะ ทราบข่าวว่าพระพุทธเจ้าจะทรงปรินิพพาน จึงขอเข้าเฝ้าเพื่อถามข้อข้องใจ ทรงแสดงธรรมเรื่องอริยมรรคองค์ 8... สุกัถทะได้เป็นพระอรหันต์องค์สุดท้ายที่ได้เป็นพระอรหันต์ทันพระชนม์ชีพของพระองค์

๗๓.ปางปรินิพพาน

พระพุทธรูปปางปรินิพพาน วัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร จังหวัดนครปฐม พระพุทธรูปอยู่ในพระอิริยาบถบรรทมตะแคงขวา หลับพระเนตร พระเศียรหนุนพระเขนย(หมอน) พระหัตถ์ซ้ายทอดทาบไปตามพระวรกาย พระหัตถ์ขวาวางหงายอยู่ข้างพระเขนย พระบาทซ้ายทับซ้อนพระบาทขวา.....พระสัมมาสัมพุทธเจ้า เสด็จดับขันธปรินิพพานในวันเพ็ญเดือนมาฆะ หลังจากถวายพระเพลิงเสร็จแล้ว 3 เดือน คณะสงฆ์ได้สังคายนา พระไตรปิฎก

ปางซึ่งหมายถึง ท่าของพระพุทธรูปที่แสดงถึงอิริยาบถต่างๆ หมายความว่า ปางนั้นหรือครั้งนั้น
พระพุทธรูปเจ้าเสด็จประทับ ณ ที่นั้น ทรงกระทำพุทธกิจอย่างนั้น มีพระกิริยาอาการอย่างนั้น รวมทั้งหมายถึง
พระพุทธรูปวิมลารของพระองค์ด้วย เป็นสิ่งที่ชาวพุทธสมควร ได้รับการรับรู้ เพื่อเข้าใจ ในพระพุทธรูปประวัติ
อย่างแท้จริงและสมบูรณ์แบบ สมกับเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี และความลึกซึ้งในพระพุทธรูปศาสนา มิใช่ นับถือ
ดังปรากฏในทะเบียนบ้านเท่านั้น